

# RAMAKRISHNA MISSION VIDYAMANDIRA

(Residential Autonomous College affiliated to University of Calcutta)

B.A./B.Sc. THIRD SEMESTER EXAMINATION, DECEMBER 2018

SECOND YEAR (BATCH 2017-20)

SANSKRIT (Honours)

Date : 15/12/2018

Time : 11.00 am – 3.00 pm

Paper : III

Full Marks : 100

## Group–A

1. Define and illustrate **any three** of the following figures of speech: 3 × 5  
स्मरणम्, अर्थान्तरन्यासः, श्लेषः, समासोक्तिः, व्यतिरेकः, अपह्नुतिः ।
2. Distinguish between **any two** of the following pairs: 2 × 7.5  
संशयः & भ्रान्तिमान्, दृष्टान्तः & निदर्शना, दीपकम् & तुल्ययोगिता, उपमा & उत्प्रेक्षा ।

OR

- a) पादाहतं यदुत्थाय मूर्धानमधिरोहति ।  
स्वस्थादेवापमानेऽपि देहिनस्तद्वरं रजः ॥
  - b) धन्यासि वैदर्भि गुणैरुदारै-  
र्यया समाकृष्यत नैषधोऽपि ।  
इतः स्तुतिः का खलु चन्द्रिकाया  
यदब्धिमप्युत्तरलीकरोति ॥
  - c) न तज्जलं यत्र सुचारुपङ्कजं  
न पङ्कजं तद् यदलीनषट्पदम् ।  
न षट्पदोऽसौ न जुगुञ्ज यः कलं  
न गुञ्जितं तत्र जहार यन्मनः ॥
  - b) वदनमिदं न सरोजं नयने नेन्दीवरे एते ।  
इह सविधे मुग्धदृशी भ्रमर मुधा किं परिभ्रमसि ॥
3. a) Explain fully “रीतिरात्मा काव्यस्य” and state in this connection, various types of Rīti as mentioned by Vāmana. 10

OR

What are the Kāvyaāṅgas (काव्याङ्गानि) according to Vāmana. Describe any two of them. 2+4+4

- b) Write short note on **any one** of the following: 5  
गुणः, प्रतिभानम्, अरोचकिनः कवयः ।
- c) Explain in Sanskrit **any one** of the following: 5
  - i) काव्यं गद्यं पद्यं च ।
  - ii) न कतकं पङ्कप्रसादनाय ।
  - iii) सन्दर्भेषु दशरूपकं श्रेयः ।

## Group-B

4. a) Attempt **any one** of the following: 10
- i) Write a critical note on the power and function of Daṇḍa.
- ii) What is vyasāna? What are its divisions? Write a brief note on its characteristic features.
- iii) Write after Manu, the various types of forts.
- b) Explain in Sanskrit with apt context of the following (**any one**): 7
- i) बालोऽपि नावमन्तव्यो मनुष्य इति भूमिपः ।  
महती देवता ह्येषा नररूपेण तिष्ठति ॥
- ii) एवंवृत्तस्य नृपतेः शिलोच्छेनापि जीवतः ।  
विस्तीर्यते यशो लोके तैलबिन्दुरिवाम्भसि ॥
- iii) त्रैविद्येभ्यस्त्रयीं विद्याद् दण्डनीतिञ्च शाश्वतीम् ।  
आन्वीक्षिकीञ्चात्मविद्यां वार्तारम्भांश्च लोकतः ॥
- c) Translate into English or Bengali (**any one**): 5
- i) यदि न प्रणयेद्राजा दण्डं दण्डयेत्तद्विद्वतः ।  
शूले मत्स्यानिवापक्ष्यन् दुर्बलान् बलवत्तराः ॥
- ii) ब्राह्मणान् पर्युपासीत प्रातरुत्थाय पार्थिवः ।  
त्रैविद्यवृद्धान् विदुषस्तिष्ठेत् तेषाञ्च शासने ॥
- iii) कार्यं सोऽवेक्ष्य शक्तिञ्च देशकालौ च तत्त्वतः ।  
कुरुते धर्मसिद्ध्यर्थं विश्वरूपं पुनः पुनः ॥
- d) Write short note on **any one** of the following: 3
- जाङ्गलदेश, योगक्षेम, षाड्गुण्य ।
5. a) Write after Kautilya a discourse on इन्द्रियजय । 12
- OR
- Write a comprehensive note on the appointment of Amātyas (अमात्य) according to Kautilya's Arthaśāstra.
- OR
- “चतस्र एव विद्या इति कौटिल्यः” – Discuss the purport of the statement.
- b) Translate into Bengali or English (**any one**): 7
- i) सांख्यं योगो लोकायतं चैतान्वीक्षिकी । धर्माधर्मौ त्रय्याम् । अर्थानर्थौ वार्तायाम् । नयापनयौ दण्डनीत्याम् ।  
बलाबले चैतासां हेतुभिरन्वीक्षमाणान्वीक्षिकी लोकस्योपकरोति व्यसनेऽभ्युदये च बुद्धिमवस्थापयति,  
प्रज्ञावाक्यक्रियावैशारद्यं च करोति ।
- ii) धर्मार्थाविरोधेन कामं सेवेत, न निःसुखः स्यात् । समं वा त्रिवर्गमन्योन्यानुबद्धम् । एको ह्यत्यासेवितो  
धर्मार्थकामानामितरौ च पीडयति । “अर्थ एव प्रधानः” इति कौटिल्यः । अर्थमूलौ हि धर्मकामाविति ।  
मर्यादां स्थापयेदाचार्यान् अमात्यान् वा, य एनम् अपायस्थानेभ्यो वारयेयुः, छायानालिकाप्रतोदेन वा रहसि  
प्रमाद्यन्तमभितुदेयुः ।
- c) Write short notes on **any two** of the following: 2 × 3
- उपजापः, पञ्चाङ्गो मन्त्रः, निसृष्टार्थः, शासनहरः, मात्स्यन्यायः ।

\_\_\_\_\_ × \_\_\_\_\_